

การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน*

Human Development in Buddhist Community in the Present Age

¹พระมหาจิริวัฒน์ กนตวณโณ, พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, เสนาะ ผดุงฉัตร และ พูนศักดิ์ กมล

¹ Phramaha Chiravat Kantawanno, Phramaha Mongkholkhan Thitadhammo,

Sanoh Padoongchatra and Poonsak kamol

¹คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: guntawanno@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 และ 3) เพื่อพัฒนาหลักการและวิธีการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณบ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรเลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์ ได้แก่ เจ้าอาวาสพระ ผู้นำชุมชน ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนทั่วไป และครู เยาวชน ในชุมชนชาวพุทธ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 ในชุมชนบ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรเลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์ พบว่า (1) ควรมีการพัฒนาคนในชุมชนในเรื่องของอาชีพให้มีความมั่นคงและมีคุณธรรม ด้วยการวางแผนการพัฒนา ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและขอความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน ในการส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ในการที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (2) การพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ควรมีการพัฒนาคนในชุมชนในเรื่องของการมีจิตอาสาและจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมกับการวางแผนพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้ลงมือปฏิบัติและสร้างเครือข่ายของการทำงานร่วมกัน (3) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนต้องเป็นกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นปัญหาของชุมชนรวมทั้งสามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาคน; ชุมชนชาวพุทธ; ศตวรรษที่ 21

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the principles of human development in the Buddhist community in the 21st century; 2) to study and analyze human development in the Buddhist community in the 21st century; and 3) to develop principles and methods for human development in the Buddhist community in the 21st century. The study applied a qualitative research approach by way of participatory action and in-depth interviews. The data were collected with key informants by mean of purposive sampling, which consisted of Buddhist leaders, community leaders, and Buddhists who were related to the area of Ban Ang Kan in Moo 4 and Ban Khok Banleng in Moo 10, Buruesi Subdistrict, Mueang District, Surin Province which included abbots, monks, community leaders, president of subdistrict administrative organization, subdistrict headman, village headman, general people, teachers, and youth. The obtained data were analyzed, summarized, and presented by way of descriptive method according to the objectives of the research.

From studying the use of Buddhist teachings to develop human in the Buddhist community in the 21st century of Ban Ang Kan in Moo 4 and Ban Khok Banleng in Moo 10, Buruesi Subdistrict, Mueang District, Surin Province, it is found as follows: (1) Human development in the community should focus on establishing a stable and moral career through a development plan and problem analysis, as well as requesting cooperation from all parts in the community to promote career that can generate sufficient income for living while promoting morality as well; (2) To develop humans into quality human resources, volunteering and sense of responsibility should be prioritized, along with putting out a development plan to encourage people in the community to take action and form a network of collaboration; and (3) The activity arrangement for community development must be activity in which the majority of the community members may engage, so that they can comprehend and identify the community problems, leading to the formulation of guidelines to solve problems in the same direction.

Keywords: Human Development; Buddhist Community; 21st Century

บทนำ

แนวคิดการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องพัฒนาทั้งคนและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความสมดุล หากมุ่งพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวอาจมีสภาพขาดความสมดุล ดังเช่นในทฤษฎีความล่าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) เกิดสภาพที่เรียกว่า สมัยใหม่แต่ไม่พัฒนา (Modernization Without

Development) ขึ้นในชุมชนอันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชุมชนนั้นล้มเหลวหรือไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ตัวอย่างการมุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่พัฒนาคน เช่น มีการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างศาลาประชาคม ศาลาอ่านหนังสือ หรือสร้างสวนขึ้นในหมู่บ้านโดยหลาย ๆ ฝ่ายเล็งเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนในหมู่บ้านที่จะใช้เป็นสถานที่ประชุม เป็นสถานที่อ่านหนังสือต่าง ๆ หรือเป็นสถานที่ปลดทุกข์อย่างถูกสุขลักษณะ เมื่อสร้างสถานที่เหล่านี้ขึ้นแต่ไม่มีการพัฒนาคนหรือให้ความรู้หรือส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความต้องการสิ่งเหล่านี้อย่างแท้จริงแล้ว ผลที่ตามมาคือในหมู่บ้านนั้น ๆ มีถาวรวัตถุหรือสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้น 3 อย่างก็จริง แต่ประชาชนไม่สนใจที่จะไปใช้บริการรวมไปถึงไม่มีใครใส่ใจดูแลบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมและปล่อยทิ้งไว้ให้กรำง กลายเป็นสถานที่เลี่ยมว้าวควายบ้าง หรือเป็นสถานที่เก็บของบ้าง เช่นนี้ถือว่าการพัฒนาที่ล้มเหลว ในขณะเดียวกันหากมุ่งพัฒนาคนแต่เพียงด้านเดียวโดยไม่พัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมอย่างแข็งขันเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับการศึกษาอ่านออกเขียนได้ โดยมีการให้การศึกษารวมถึงจัดฝึกอบรมให้แก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการเสียสละ อดทน สัมผัสสามัคคี มีความรู้ความฉลาดขึ้น แต่สภาพของประชาชนในหมู่บ้านนั้นน้อยอยาก แห้งแล้งเพราะขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้หรือขาดแคลนทรัพยากรอันเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต การพัฒนาคนเช่นนี้ก็ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จได้ เพราะเมื่อประชาชนไม่มีจะกิน ดำรงชีวิตอย่างเดือดร้อนลำบาก ไม่มีที่พักอาศัยที่ดีพอ ไม่มีพื้นที่ทำกิน การรณรงค์ให้การศึกษารวมถึงฝึกอบรมต่าง ๆ แต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้นการพัฒนาคนและพัฒนาสิ่งแวดล้อมจะต้องกระทำควบคู่กันไปอย่างสมดุลและสม่ำเสมอตลอดเวลา

การดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ เนื่องจากผู้คนในสังคมมีความเชื่อ ความศรัทธาที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้ผู้คนสามารถอยู่ในชุมชนหรือสังคมเดียวกันได้อย่างสงบและมีความสุขนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน อีกทั้งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เครือญาติ เพื่อนบ้าน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะหรือความสามารถคน การพัฒนาด้านศีลธรรมหรือจิตใจ และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างรอบด้าน ในส่วนของวัดที่เป็นหนึ่งในสถานที่สำคัญของชุมชนและมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดและคนในชุมชน วัดจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนด้านความเจริญทางจิตใจและศีลธรรม นอกจากวัดจะเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ในการศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจแล้ว ยังเป็นสถาบันหลักที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางสังคม เป็นแหล่งศิลปวิทยาการ ทำหน้าที่อบรมและเผยแผ่ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปสู่คนในชุมชนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต (Maliwan, and Malathong, 1990) ส่วนคนในชุมชนที่เป็นชาวพุทธมีบทบาทในการอุปถัมภ์หรือให้การสนับสนุนค้ำจุนวัดในฐานะเป็นพุทธมามกะ เพื่อให้พุทธศาสนาดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพะปัจจุบันของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดสุรินทร์กำลังเผชิญปัญหาที่สำคัญหลายเรื่อง ปัญหาหลักเกิดจากขาดการเสริมสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบ (Arunnakasikon et. al., 2003) ส่งผลให้เกิดปัญหาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนในชุมชนในด้านที่ไม่

สร้างสรรค์บ่อยครั้ง เช่น การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ ปัญหาความรุนแรง การทะเลาะวิวาทในงานเทศกาลหรืองานบุญประเพณีต่าง ๆ การขาดระเบียบวินัยในตนเอง และการขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับชุมชนและกับเยาวชนที่เป็นเมล็ดพันธุ์หรือกำลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไม่ให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยและการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว ซึ่งสิ่งที่สามารถป้องกันและช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ คือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับกลุ่มเยาวชน โดยการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนาเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น วัดและพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลทางด้านจิตใจของคนในชุมชน จึงต้องปรับตัวให้รู้เท่าทันบริบททางสังคมเพื่อที่จะได้ทำหน้าที่ในการช่วยพัฒนาสังคมมวลรวม ในด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมในสังคม (Wasi, 1997) ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่และปลูกฝังให้คนในชุมชนได้นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาคณะในชุมชนบ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรรเลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์ โดยการนำแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธควบคู่ไปกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคณะ พัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม และชี้ให้เห็นการจัดกระบวนการทางความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเรียนรู้จนตกผลึกแนวทางในการพัฒนาเชิงประจักษ์ร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักในการพัฒนาคณะในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนาหลักการและวิธีการการพัฒนาคณะในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคณะในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรรเลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์

2. ประชากร

ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ ครูสอนศาสนา ชาวบ้าน เยาวชน นายก อบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่บ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรรเลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์

3. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำทางพระพุทธศาสนาในชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ ครุสสอนศาสนา ชาวบ้าน เยาวชน นายก อบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาได้แก่ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบันหลักในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์หลักคำสอนกับหลักพุทธศาสนาในการสร้างบุคคลอย่างมีคุณภาพให้เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมกับแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาหลักในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ศึกษาหลักคำสอนต่าง ๆ ที่กล่าวถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยความพอเพียง อันมีคำสอนของศาสนาพุทธเป็นหลักยึดโยง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องการศึกษา
2. รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบันหลักในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์หลักคำสอนกับหลักพุทธศาสนาในการสร้างบุคคลอย่างมีคุณภาพให้เกิดขึ้นในชุมชนเท่านั้น
3. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบันในประเด็นที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษาการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธ ด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักในการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 พบว่า วัดและชุมชนในสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและกันมาตั้งแต่อดีต วัดมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้คนในชุมชนนำไปปรับใช้ เพื่อพัฒนาให้คนเกิดจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งหลักธรรมที่คนในชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันประกอบด้วย 1) ทิฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักสร้างความสำเร็จทันตาเห็น ได้แก่ การมีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน การประกอบอาชีพอันสุจริต, การรู้จักอดออม, การเลือกคบคนดี ไม่ข้องแวะกับคนพาล, การรู้จักเลี้ยงชีพให้มีความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือไม่ตระหนี่จนเกินไป 2) การงดเว้นจากอบายมุข 3) การดำรงชีวิตด้วยหลักทางสายกลางหรือมรรคมีองค์ 8 โดยเริ่มจากกลุ่มเยาวชน จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้ให้ความเห็นในเรื่องของการพัฒนาคนในชุมชนว่า ควรมีการพัฒนาคนในชุมชนในเรื่องของอาชีพให้มีความมั่นคงและมีคุณธรรม ด้วยการวางแผนการพัฒนาและศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและขอความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ในการที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณธรรม พร้อมกับแนวคิดทางด้านความเป็นอยู่ในปัจจุบันมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของคุณธรรม ถ้าชุมชนยังมีอบายมุขอยู่มาก เช่น การดื่มสุรา ติดยาเสพติด เล่นการพนันยังมีการพัฒนามาก็เป็นไปได้ยาก รวมไปถึง การให้การศึกษากับคนในชุมชนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย การให้ความร่วมมือในงานสร้างความเจริญมาสู่ชุมชนวางแผนพัฒนาส่งเสริมคน ด้วยการศึกษาย่างเท่าเทียมและการวางแผนพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพความรู้ความสามารถ ให้โอกาสและความเท่าเทียมในสังคมและชุมชน ควรมีแนวทางการพัฒนาชุมชนร่วมกับสถาบันการปกครองโดยการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้การพัฒนาชุมชนนั้นมีความเจริญยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาหลักการและวิธีการการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 พบว่า การพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ควรมีการพัฒนาคนในชุมชนในเรื่องของการมีจิตอาสาและจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมกับการวางแผนพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้ลงมือปฏิบัติและสร้างเครือข่ายของการทำงานร่วมกัน ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การช่วยกันเก็บขยะในหมู่บ้าน แล้วนำมาคัดแยก เพื่อนำไปขายแล้วนำเงินส่วนที่ได้มาสร้างหรือทำให้เกิดประโยชน์ในหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีจิตสำนึกในเรื่องของการช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน การพัฒนาชุมชนโดยบทบาทขององค์กรทางศาสนา เช่น การจัดกิจกรรมฟังธรรมในวันพระ การเผยแผ่หลักธรรมด้านศีล สมาธิและปัญญา เพื่อฝึกจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความสงบ รู้จักควบคุมความประพฤติให้อยู่ในกรอบศีลธรรม ไม่ก่อความวุ่นวายเดือดร้อนรำคาญแก่เพื่อนบ้านในชุมชน การจัดหาวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้สมาชิกในชุมชนในเรื่องของการประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมค่ายธรรมะ ธรรมรงค์ให้เยาวชนห่างไกลจากอบายมุข การใช้สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเผยแพร่ความรู้และพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

เป็นต้น สิ่งสำคัญที่สุดคือการสนับสนุนและการร่วมมือกันระหว่างองค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนกับ วัด และชาวบ้านในชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะของการประสานความร่วมมือกันเพื่อให้การจัดกิจกรรม และแนวทางในการพัฒนาคนในชุมชนบรรลุผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 การศึกษาการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนควรมีการจัดอบรมและพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างทักษะประกอบอาชีพ การอบรมแนวทางสร้างงาน สร้างรายได้ การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์คนในชุมชน กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมจิตอาสาในช่วงเทศกาลต่างๆ การจัดกิจกรรมต้านภัยยาเสพติดและอบายมุข อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนต้องเป็นกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมฝึกอาชีพทำขนมไทย สุนัขทำขนมนางเล็ด ขนมหักมุก ขนมดอกจอก และสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านด้วยวงดนตรีพื้นบ้านการทอผ้าไหม ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความสามัคคีกันในชุมชน เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตและการทำงานเป็นกลุ่ม การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบันจึงต้องมีความเข้าใจในเรื่องของหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นอย่างดี เพราะหลายคนที่กล่าวว่านับถือศาสนาพุทธแต่ไม่ให้ความสำคัญต่อหลักคำสอนและไม่มีความเข้าใจที่แท้จริงในหลักธรรม ดังนั้น จึงควรเริ่มปลูกฝังและพัฒนาโดยเริ่มจากเยาวชน เช่น การฝึกความลำบากและความอดทนในการทำงาน การส่งเสริมค่านิยมทางด้านคุณธรรม มีความเมตตาในการช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลน ดังจะเห็นได้จากโครงการธนาคารขยะในชุมชน ที่มีการจัดเก็บขยะไปขายและนำเงินที่ได้ไปสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน กิจกรรมธรรมะวัยทีนส์ ในห้องเรียนช่วงภาคบ่ายและภาคเช้า เพื่อให้ นักเรียนได้ฟังธรรมกับคณะพระอาจารย์เพื่อเป็นทักษะในการดำเนินชีวิตตามช่วงวัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียนและหมู่บ้าน ทำให้ทั้งสามสถาบันมีความใกล้ชิดกัน มีความเข้าใจและมองเห็นปัญหาของเยาวชนในชุมชนและสามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาลงไปในทิศทางเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้วิจัยได้ดังนี้ คือ วัดมีบทบาทและมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคคลในชุมชนทางด้านจิตใจ ด้วยการเผยแผ่และปลูกฝังหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่ชาวบ้านในชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งการพัฒนาทางด้านจิตใจถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาเป็นอันดับแรก เพราะหากคนในสังคมมีสภาพจิตใจที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีทัศนคติและค่านิยม แนวคิดหรือมุมมองที่เป็นไปในทางที่ดี จะทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข ลดปัญหาความขัดแย้ง มีวิถีคิดและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย มีน้ำใจและสามัคคีกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากทุนมนุษย์ ถือเป็นทุนพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญสืบต่อไปได้ ดังนั้น การพัฒนาโดยเริ่มจากการพัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชนให้เป็นไปในทางที่เรียบร้อยดีงามแล้ว จึงจะสามารถต่อยอดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ในสังคมของบ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์ มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน รวมไปถึงการพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิต มีความตระหนักและรู้เท่าทันถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการส่งเสริมค่านิยมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม การเสริมสร้างจิตสำนึกในเรื่องของจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐในการวางแผนทางการพัฒนาคน สร้างความรู้ความเข้าใจ กล่อมเกลาและปลูกฝังการยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ อันจะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สังคมไทยมีความใกล้ชิดติดกันกับพระพุทธศาสนา หน่วยงานภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยส่งเสริมบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งการรณรงค์ให้นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

1.2 ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมรณรงค์และปลูกฝังแนวทางการพัฒนาคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยเน้นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ วัด โรงเรียนและคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มีขอบเขตจำกัด โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนในชุมชนในพื้นที่บ้านอังกัญหมู่ 4 บ้านโคกบรลง หมู่ 10 ต.บุฤๅษี อ.เมือง จ.สุรินทร์ การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการพัฒนาคนในชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและได้แนวทางในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น

References

- Arunnakasikon, T. et. al. (2003). *Child Protection Act along with Ministerial Regulations, National Child Protection Committee and Ministry of Social Development and Human Security regulations*. Bangkok: Winyuchon Publication House.
- Buddhagosa, K. (2011). *The Complete Guide book for Community Development Learning*. Bangkok: National Research Council of Thailand.

- Chaima, S. (2001). *The wisdom in Lanna's way of life*. (2^{sd} ed.) Bangkok: The Local Curriculum Development Project in Rong Kwang Anuson School.
- Kudnok, D. (2008). *the Strategy of Youth Camp Activity for Development to Enhance the Students Life Skills in Non-Hom Subdistrict, Amphoe Mueang, Sakon Nakhon Province*. (Master's Thesis). Sakon Nakorn Rajabhat University. Sakon Nakorn.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Maliwan, P., & Malathong, S. (1990). *The History of Buddhism*. Bangkok: Religion Printing. National Youth Bureau. n.d.
- Ngamchitcharoen, V. (2018). *Theravada Buddhism*. (3rd ed.) Bangkok: Thammasat Printing House.
- Phra Dhampiṭaka (P.A.Payutto). (2005). *Dictionary of Buddhism*. (13rd ed.) Bangkok: S. R. Pringting.
- Suksamran, S. (1987). *The development from Buddhism way: A case study of the monk developer*. Bangkok: The social sciences research association of Thailand.
- Wasi, P. (1997). *Monks and social awareness*. Bangkok: Moa Chao Ban Printing.